

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ**



**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION**

2017

ГОДИНА 7

VOLUME VII

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Соња Петровска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Кирил Барбареев
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Нина Даскаловска проф.
д-р Махмут Челик
доц. д-р Ранко Младеноски
м-р Ристо Костуранов

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Kiril Barbareev, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Mahmut Celik, Ph.D.
Docent Ranko Mladenovski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M. A.

Редакциски одбор

Главен и одговорен уредник /
проф. д-р Снежана Ставрева
Веселиновска

Editorial staff

Managing editor
Prof Snezana Stavreva
Veselinovska, Ph.D

Технички уредник

доц. д-р Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“-Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krste Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

ISSN: 1409 - 9187

СОДРЖИНА
CONTENTS

Снежана СТАВРЕВА-ВЕСЕЛИНОВСКА

Биоетиката и еколошката етика како нова водечка етичка дисциплина.....	4
---	---

Снежана МИРАСЧИЕВА

Интеракцијата во наставата – од обележје до модел.....	15
--	----

Верица ЈОСИМОВСКА

Евлија Челеби во посета на Штип пред неколку векови и неговите впечатоци оставени во ракопис од 1662 год.	26
---	----

Оливер ЦАЦКОВ

Револуционерното дело на Ванчо Прке.....	34
--	----

Биљана ИВАНОВА, Снежана КИРОВА, Драгана КУЗМАНОВСКА

Професијата учител – добар избор или не.....	37
--	----

Даниела КОЦЕВА

Современото семејството и неговата социјализирачка функција.....	41
--	----

Емилија ПЕТРОВА ЃОРЃЕВА, Ирена КИТАНОВА

Превенциски пристапи на асоцијално однесување.....	50
--	----

РЕВОЛУЦИОНЕРНОТО ДЕЛО НА ВАНЧО ПРКЕ

Оливер Цацков¹

¹ Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
oliver.cackov@ugd.edu.mk

Апстракт. Ванчо Прке е народен херој чие револуционерното движење оставило длабоки во Штипско и пошироко во Македонија. Со неговиот интелект и харизма успеал да анмира голем број на младиници како политичка и револуционерна сила. Неговото богато револуционерно искуство било искористено со негово ангажирање за создавање на формирање на месни комитети и партизански одред низ Македонија. Иако неговото револуционерно дејствување било многу кратко Прке ќе биде пример на идните генерации и секогаш ќе служи за поттик и инспирација за се што е човечко и ослободољубиво.

Клучни зборови: Штип, сила, војна, народен херој, револуционер, движење

THE REVOLUTIONARY WORK OF VANKO PRKE

Oliver Cackov¹

Faculty of Educational Sciences, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

oliver.cackov@ugd.edu.mk

Abstract Vanko Prke is a national hero whose revolutionary movement left a deep mark in the Stip area and in Macedonia. With his intelligence and charisma he managed to animate many young people as a political and revolutionary force. His rich revolutionary experience and his commitment were been used for the creation and for the establishment of local committees and partisan detachments in Macedonia. Although his revolutionary activity was very short, Prke will be an example for future generations and will always serve as an incentive and inspiration for all that is human and freedom loving

Kew words: Stip, power, war, national hero, revolutionary, movement.

Народниот херој Ванчо Прке е роден во селото Сермени, а посинет во Штип од Ристо и Стојка Пркеви. Своето детство Ванчо го поминува како и повеќе деца од тоа време. Другарите го сакале поради неговата дружељубивост и несебичност. Тој бил еден од најдобрите ученици во штипската гимназија. Уште од најаните години започнал да другарува со младиници кои ги прифатиле идеите за борба против не народниот режим. За неговата ориентација кон овие идеи придонесуват и неговите родители Ристо и Стојка Пркеви. Го интересирала историјата. Сакал да слуша за минатото на народот и за минатите војни и битки. Го разочарувало тоа што професорите не спомнувале ништо за историјата на неговиот град, неговата татковина. Првите впечатоци за историјата и борбата за слобода на македонскиот народ ги добива токму од својот татко. Од тие причини бил уверен дека еден ден и Македонија ќе дочека да ја види својата татковина слободна.

Сето ова ќе вроди плод како гимназијалец, а особено како член на друштвото „Напредок“. Основен тон на работата на дружината му давале формите преку кој, што е сосема во склад, со интересите и политиката на целокупната активност на Гиманзијата. Се настојувало српскиот јазик и српската книжевност да најдат повеќе место. Се организирале курсеви по српски јазик за учениците да бидат подобро подготвени за погорните класови на Гиманзијата. Треба да кажеме и тоа дека во тоа друштво учествувале многу членови и помлади и повозрасни помеѓу кои : Александар Грличков, Ацо Шопов, Славчо Стојменски, Кирил Зенделски и многу други напредни младинци. Друштвото започнало да добива исклучиво напреден карактер што го потврдува и податокот што скоро сите членови подготвено ги дочекале идните бурни историски настани

вклучувајќи се во Народноослободителната војска. Многу од нив не го дочекале крајот на војната. Во периодот од 1938-1941 година најголем активност развивале учениците од 7 и 8 клас на штипската Гиманзија, а содржините на совјата настава тие ги реализирале преку т.н воспитни групи. Овие ученички групи биле раководени од Ванчо Прке кој го формирал и Скоевскиот актив во Гиманзијата. Овој период го преставува периодот на организирано политичка и револуционерна сила која ќе има силно влијание и меѓу работничката младина. Кога зборувал за борбата и револуцијата Ванчо истакнувал дека „патот што води до победата е трнлив и нерамен, со многу воздигнувања и падови, недоволно цврстите изостануваат и паѓаат. Ги заменуваат нови и свежи сили чии број постепено расте. Борбата бара истрајност, упорност и пожртвуваност“. ⁶

Во учебната 1940-41 година Ванчо заминал во Белград како студент на Техничкиот факултет, градот кој во тоа време бил градот на напредните младинци и револуционери. Белград за Ванчо ќе биде вистинско училиште. Но, наместо да им се посвети на студиите тој земал активно учество во студентското движење и постојано се наоѓал помеѓу студентите кој отворено истапувале против режимот. Тој знаел дека од неговите студии нема да излезе ништо. Сега „не е време за студии им пишува на своите се подготвува нешто големо и сериозно и тоа секој миг треба да почне“. ⁷

Во Штип се вратил со збогатено револуционерно искуство. Со распаѓањето на пактот од 27.3.1941 година станало јасно дека се чека само денот кога фашистичка Германија ќе го нападне Кралството Југославија, а со тоа и Македонија. Од базите на Царството Бугарија пред 9 часот на 6-ти април Хитлеровите авиони го нападнале градот Штип. За кратко време Македонскиот народ се соочил со ново ропство, кога Бугарскиот окупатор уште во првите денови на окупацијата го покажале своето вистинско лице. Уште на самиот почеток на окупацијата на народот во Штип му станало јасно дека промената на режимот само е ново ропство и ништо друго. Оваа всушност значело само замена на едно владеење со друго.

Единствените активисти во периодот на блиската војна главно биле од редовите на средношколската како и на работничката младина. Повеќе годишната работа на Прке и Славчо Стојменски вродила со успех. Токму оваа младина го преставувал водечкиот и прогресивниот дел во Штип. Иако „голем дел од прогресивните сили уште немале расчистено што им носи окупаторот сепак Младинската организација под раководство на Ванчо Прке се зафатила со собирање на оружје и муниција, машини за пишување хартија и друго,“. ⁸

Со формирањето на Месниот комитет во Штип во јуни 1941 година Прке бил негов член и одговара за организирање на СКОЈ. Предничи во сите акции и одржувал многубројни врски, со организацијата во повеќе места во Источна Македонија. Ванчо се запознал и со познатото име – Михајло Апостолски, подоцна командант на НОВ, кој пристигнал во Штип да одржи предавање пред Младинската организација. Овој настан длабоко ќе биде врежан кај малдинците и ќе биде силен импулс за понатамошното развивање на организацијата.

Името Ванчо станувало се повеќе познато на Бугарската полиција тие знаеле дека се работи за позната личност. Тие знаеле дека се работи за „опасна“ личност за режимот. Тој за нив бил бунтовник. Полицијата ги превртувала сокаците, постојано правеле рации се со цел да биде откриен и фатен како што знаеле да го наречат „момчето со очилата“. Неговото понатамошно остану во Штип останување невозможно.

Во почетокот на 1942 година по директива на Покраинскиот Комитет, прво заминал на партиска работа во Скопје. За потоа во август да биде испратен да работи на формирање на третиот партизански одред во Битолско „Јане Сандански“. Таму заедно со народните херои Јосиф Јосифовски и Стив Наумов работеле на формирањето на партизанските одреди. Прке овде ќе се истакне како искусен и успешен раководител.

⁶ Карагунова, В. (1989), „Ванчо Прке- Сермен“, ДУМ-Штип.

⁷ „Народни херои од Македонија“, (1973), Скопје.

⁸ Тодоровски, М., Ивановски, В., (1964), „Штип во НОВ“, Скопје.

Како револуционер потоа бил испратен во Преспа каде што станал член на Штабот „Даме Груев“ со кого се движел во борбени дејства и во граничните места во Егејска Македонија. Во април 1943 се враќа повторно во Штип. Неговата основна задача била да ги пренесе борбеното искуство и организациската способност во Источниот дел на Македонија. Со „формирањето на Четвртиот обласен Комитет на КПМ, во пролетта 1943 година е наименуван за негов член како и член на Штабот на четврта оперативна зона. Како таков учествува во организирање на Партизанскиот одред „Гоце Делчев“ Штип и го презема нејзиното командување“.⁹ Во таа смисла беа одредени групи кои претходно теоретски и практично се обучувале за престојните акции. Биле извршени сите подготовки околу снабдувањето со оружје, храна, облека, и борци кои требале да бидат во одредот. Одредот го сочинувале десетина, а останатиот поголем дел од шесетина борци требало да се приклучат подоцна. Било договорено и зборното место -К`ртеке. Сето оваа ќе овозможи нов квалитет за развитокот на ослободителното движење. Сите овие членови покажале висока морална и политичка организациона способност и преку различни форми широко да се поврзат со народот. Храброста и големата пожртвуваност за успехот на Ванчо со помош на веќе прекалените учесници со развиена свест за другарство и со свесна дисциплина, ќе допринесат акцијата успешно да биде завршена. Испраќањето на одредот „Гоце Делчев“ кај другарите било исполнето со желба за успех. Храброста покажала дека и по цена на животот ,кој тоа и дел ќе го докажат, во борбата за конечно ослободување на Македонија. Групата продолжила „го одеа патот пресуден за борбеното движење во овој крај. Набргу требало да отпочнат со акциите. Откако ќе бидат прифатени во околината на Винаца. Таму, требаше да стасат пред зората. Тоа беше планот на Штабот. Го знаеа сите. Ги поминаа селата Таринци и Карбинци. Кај Ванчо се разбудија спомените за честите доаѓања во нив и средбите со младиниците и разговорите за мачниот селски живот , а потоа за борбата,..¹⁰

Подоцна од преживеаните борци ќе се дознае како станало разбивањето на одредот. По сретнувањето на одредот со Славчо Стојменски тргнале кон планината Плачковица. Набргу го промениле планот и наместо да одат повисоко кон планината решиле да одморат на местото Врши Дол. Во колибата каде престојувале биле забележани од двајца овчари кој веднаш ја известиле бугарската полиција во Винаца. Истата набргу се упатила кон колибата. Прв бомба кон нив исфрлил Ванчо и излегол надвор од колибата. Во таа борба загинале освен Прке на 25 години, Тошо Арсов и Александар Митрев.

Бугарскиот окупатор почувствувал дека воопшто нема да биде лесно со справувањето со се поголемиот отпор на македонскиот народ. Тоа набргу и се покажало.

Ванчо Прке ќе биде пример на идните генерации и секогаш ќе служи за поттик и инспирација за се што е човечко и ослободољубиво.

Користена литература

1. Тодоровски, М., (1972). *“Партизанските одреди и НОБ и Револуцијата 1941-44”*, Скопје.
2. Зенделски, К., (1987). *“Ванчо Прке- Сермен”*, Штип.
3. Карагунова, В., (1989), *“Ванчо Прке- Сермен”*, ДУМ-Штип.
4. Арсов, Љ., (1984), *“Сведоштва”*, Скопје.
5. *Народни херои од Македонија*, Скопје, 1973.
6. Тодоровски, М., Ивановски, В., (1964), *“Штип во НОБ”*, Скопје.

⁹ Арсов, Љ., (1984) *“Сведоштва”*, Скопје.

¹⁰ Карагунова, В. (1989), *“Ванчо Прке- Сермен”*, ДУМ-Штип.